

जाहिरातींचे दर.

सालानि पन्हावर बोकशी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ८.

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्लिश माक)

किंग्कोड अंकास

दोन आणे.

अर्थ

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख ४ ऑगस्ट, १९४३

अंक ३१

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

आधिकृत मांडवल रु. २,००,००,०००

बसल झालेले मांडवल रु. १,००,००,०००

रिझर्व फंड रु. १,२०,५०,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: युलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काठवादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र. मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस ब्रिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), गंधी (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लॉक स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बहा बझार), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंगजवे), नागपूर (इतवागी बझार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, मुज (कच्छ).

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर सुनीलाल श्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारभाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गोडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या रु. १०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सात योजनेने दिले जाते. सहामाही अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी हान्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अन्य मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजांने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विलस व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सचेंजवर व ट्रेडी स्ट्रॉन काम करते सर्व तन्हेचे ट्रेडीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट—टी. आर. लालवाणी.

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रुशाकडून हवाई हल्ला अगर तत्सम उपद्रव घापासून विन-लडाक नागरिकांच्या जीविताला येणाऱ्या धोक्याचा समावेश विमा पॉलिसीच्या अर्थात होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमियम भरावा लागेल काय! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये सर्चिला जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॉलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला होणाऱ्या अपायचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता जादा प्रिमियम नाही.

तरी विलंब न लावता—

तुमचा नि तुमच्या आप्तेष्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रके विनामूल्य पाठवू

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
टल्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

महापुढाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोवदला घ्या.

गिरगांव

मुंबई नं. ४

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्यांचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

विविध माहिती

अमेरिकेचा पुढावर्च

	रोजचा सर्व (डॉलर)
१९४३ मध्ये	६,६२,५०,०००
१९४०-४२ मधील सरासरी	२,२५,००,०००

अश्रूंची उपयुक्तता

होळे स्वच्छ करून त्यांचे संरक्षण करण्याकरिता प्रत्येक माणसाच्या होळ्यांत दररोज सरासरीने २० अश्रूंचे घेव येतात, असा अंदाज आहे. कांही विविध भावना उद्दीपित झाल्या म्हणजे अश्रू जोराने वाहू लागतात व ते होळ्यांचे बाहेर येऊ लागले म्हणजे त्यांस रडण्याचे स्वरूप प्राप्त होते. प्रत्येक होळ्यांत अश्रूंचे १० घेव तयार झाले, तरी त्यांचे पाणी अगदी सूक्ष्म प्रमाणांत होळ्यांत पसरते व पापण्यांच्या उषदसापीमुळे ते पाणी होळ्यांत सर्वत्र सेटविठे जाते. अश्रूंच्या पाण्यांत जंतू नाश करण्याचा गुण असतो.

सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.

वरील बँकेस १९४३ च्या पहिल्या सहामाहीत मागील १० लक्ष, ८ हजार रुपयांचा शिल्लकी नफा घरून ४१ लक्ष, १३ हजार रुपये नफा झाला. भागीदारांस प्रत्येक भागास १ रु. ४ आ. करमाफ इंटेरिम डिव्हिडंड मिळणार आहे. त्यासाठी ८,४०,६६० रुपये लागतील.

ज्वारीचे मोबदल्यांत रॉकेल-साखरेची विक्री

वर्षा येथे सरकारने कांही दुकाने उघडली आहेत, त्यांत ज्वारीचे मोबदल्यांत रॉकेल, साखर, स्टॅण्डर्ड क्लॉथ, इत्यादि जिनस विकले जातात. जमा होणारे घान्य मध्यप्रंतांत इतर ठिकाणी पाठविण्यांत येते.

रिझर्व्ह बँकेच्या चलनी नोटा

रिझर्व्ह बँकेच्या १६ जुलैच्या पत्रकांत प्रचलित नोटांचे आकडे दिले आहेत, त्यांवरून ९ जुलैच्या मानाने १६ जुलै रोजी प्रचलित नोटांत २० लक्ष रुपयांची घट झालेली आढळते. चलन विस्तारास प्रारंभ झाल्यानंतर अशी घट प्रथमच दिसून येत आहे.

कोहिनूर कंपनीची नव्या भांडवलाची विक्री

भांडवल उभारणीवरील नियंत्रणाचा उपयोग करून सरकारी कर्जरोख्यांत पैसे आकर्षून चलन विस्तारास आळा घालण्याचे मूळ उद्दिष्ट सरकार कसे पार पाडीत आहे हे कोहिनूर मिल्स लि. च्या उदाहरणावरून दिसून येते. ह्या कंपनीला आपले अधिकृत भांडवल ३० लक्ष रुपयांवरून ५० लाखांवर न्यावयाचे होते व त्याप्रमाणे कंपनीने विशेष सभा भरवून ठरावहि केला होता. नवीन २० हजार भागांपैकी १५ हजार भाग प्रत्येकी २०० रुपयांस (म्हणजे १०० रुपये वाढव्याने) विकून कंपनी ३० लक्ष रुपये जमविणार होती, इतक्यांत नवीन ऑर्डिनन्स निघाला. कंपनीने सरकारकडे शेअर विकण्याची परवानगी मागितली. ती आतां आली आहे. ती देतांना कंपनीने जमलेले पैसे दोन महिन्यांत सरकारी रोख्यांत गुंतवून ते रोखे सरकारच्या संमतीने एकाद्या बँकेत ठेवले पाहिजेत, अशी कंपनीवर अट घालण्यांत आली आहे. सरकारच्या पूर्ण परवानगीशिवाय हे रोखे कंपनीला विकतां येणार नाहीत, अथवा त्यांचे तारणावर पैसे उभारतां येणार नाहीत.

विमानांमुळे पृथ्वीवरील अंतरे घटलीं

विमान वहानुर्फीमुळे जगातील दूरचे प्रदेश जवळ आल्यासारखे वाटू लागले आहेत. आतां अंतरे तुटलीं जाऊन समुद्रांचे डबक्यांत रूपांतर झाले आहे. सार्वत्रिक तक्क्यांतील अंतरे, तीं तोडण्यास लागणारी पूर्वीची वेळ व आतां विमानांस लागणारी वेळ हेच दर्शविताने.

पायून	पर्यंत	बोटी व रेल्वेना लागणारा वेळ		विमानांस लागणारा वेळ	
		मैल	दिवस	मैल	तास
न्यूयॉर्क	चुंगकिंग	११,३००	३१	७,५००	३८
न्यूयॉर्क	मॉस्को	५,७००	८	४,५२५	२३
न्यूयॉर्क	लंडन	३,७००	५	३,४२२	१७
न्यूयॉर्क	मुंबई	९,४००	२१	७,७९०	३९
सेन फ्रॅन्सिस्को	ब्रिसबेन	८,२००	२१	७,०५०	३५

अमेरिकन वर्तमानपत्रांतील कांही मासलेवाईक जाहिराती

पाहिजे—महिना १०० रुपये पगार मिळविण्याच्या लाय-काचा, परंतु ५० रुपये स्वीकारण्यास तयार असलेला टायपिस्ट क्लार्क पाहिजे.

पाहिजे—हॉटेलमधील लिफ्ट चालविण्यासाठी २० लिफ्टमन पाहिजेत. ६५ वर्षांसाठी कोणत्याहि इसमाने अर्ज करू नये.

पाहिजे—केमिस्टच्या दुकानांत काम करण्यासाठी तरुण, म्हातारा, बहिरा अथवा मुका नोकर पाहिजे. त्याला कुचड्यांशिवाय चालतां आले पाहिजे.

पाहिजे—घर कामासाठी बाई पाहिजे. घरांत माणसें दोन. चांगले विन्हाड. मुबलक साखर.

हिंदुस्थानांतील कोंबड्या व त्यांचीं अंडीं

कोंबडीच्या अंड्यांचे अन्न ह्या दृष्टीने महत्त्व विशेष आहे. हिंदुस्थानांत अंड्यांचा घंदा वाढविण्यास पुष्कळच वाव आहे, कारण येथे प्रत्येक १०० माणसांसाठी फक्त १५ कोंबड्या असे प्रमाण पडते. डेन्मार्कमध्ये तेथील लोकसंख्येच्या तिपटीइतक्या कोंबड्या आहेत. हिंदुस्थानांतील प्रत्येक कोंबडी दरसाळ सरासरी प्रत्येकी १३ औंस वजनाचीं ५० अंडीं देते. डेन्मार्कमधील कोंबडी २ औंस वजनाचीं १२० अंडीं देते. कॅनडामध्ये प्रत्येक मनुष्य सालिना सरासरीने ३०० अंडीं सातो; हिंदुस्थानांत प्रत्येकाच्या वाढ्यास सरासरीने फक्त ८ अंडीं येतात. सेडेगांवांत कोंबड्या बाळगण्यास फारसा सर्व येत नसल्याकारणाने अंड्यांचे उत्पादन व त्याचा स्वप वाढविण्यास किती वाव आहे ह्याची कल्पना वरील आकड्यांवरून येईल.

इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ बँकर्सची परीक्षा

इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ बँकर्सच्या १९४३ च्या असोसिएट परीक्षेस बसलेल्या उमेदारांपैकी १७० उमेदवारांना इन्स्टिट्यूटचे असोसिएट सर्टिफिकेट देण्यांत येणार आहे. त्यांपैकी २८ उमेदवार इंपीरिअल बँकेतील, २८ पंजाब नॅशनल बँकेतील, २० रिझर्व्ह बँकेतील, १६ सेंट्रल बँक ऑफ इंडियांतील, १५ बँक ऑफ इंडियांतील व ९ बँक ऑफ बरोदांतील आहेत. उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांत बँक ऑफ महाराष्ट्राचे श्री. म. अ. केडकर, न्यू सिटीझन बँकेचे श्री. दि. रा. भागवत आणि मुंबई प्रां. सहकारी बँकेचे सौ. शैलचाला साठे व श्री. स. बा. कुलकर्णी ही नांवे आढळतात.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... २४२	भागांची वांटणी—महा- गाईंची चिकित्सा
२ मुसोलिनीचा अधःपात २४३	५ भूमध्य समुद्र व सभोवतालचे देश ... २४६
३ शेड्यूल्ड बँका व रिझर्व्ह बँक ... २४४	६ बाजारभावांचें स्थैर्य... २४६
४ स्फुट विचार ... २४५	७ बँकिंगविषयक प्रश्न... २४७
मुंबई प्रांताचें धान्याचें उत्पन्न—रिझर्व्ह बँकेच्या	८ सांगली बँक लि. ... २४७

अर्थ

बुधवार, ता. ४ ऑगस्ट, १९४३

मुसोलिनीचा अधःपात

प्रस्तुत युद्धांतील अंतिम परिणामास सहायभूत होण्यासारखी व अनपेक्षित रीतीने झालेली घटना म्हणजे सीन्यॉर मुसोलिनीने आपल्या अधिकारपदाचा केलेला त्याग ही होय. मित्र राष्ट्रांनी जर्मन व इटालियन फौजांची उत्तर आफ्रिकेमधून हकालपट्टी केली, सिसिलीचा बहुतेक प्रदेश व्यापला व प्रत्यक्ष इटलीच्या किनाऱ्यावर उतरण्याची तयारी चालविली हात मुसोलिनीची सर्वस्वी नामुष्की झाली. इटलीचें साम्राज्य संपलें आणि त्याच्या घरावरच धाड आली असता आपल्या देशाचें व लोकांचें संरक्षण करण्याचें सामर्थ्य स्वतःपाशीं नाही आणि तें हिटलरच्या सहायानेहि प्राप्त होण्यासारखें नाही हें पाहून मुसोलिनीचें मन त्यास खाऊं लागलें असलें पाहिजे. वीस वर्षांमार्गे मुसोलिनीने फॅसिस्ट पक्ष स्थापन करून त्याच्या मदतीने इटलीमध्ये सर्व अधिकार आपल्या हाती घेतले. इटलीचा राजा व्हिक्टर इमॅन्युअल, हास त्याने बाहुलें बनवलें आणि सीझर व नेपोलियन हांचा आव आणून इटालियन साम्राज्य दुसऱ्या देशांचें व लोकांचें स्वातंत्र्य हिरावून घेऊन वृद्धिंगत करण्याचें धोरण अंमलांत आणलें. प्राचीन रोमन बादशाहीच्या वैभवाचें पुनरुज्जीवन करण्याची महत्त्वाकांक्षा त्याने धरली आणि इटलीस लष्करी राष्ट्र बनवण्याच्या योजना चालू केल्या. उत्तर आफ्रिकेंत मागसलेल्या व शक्तिहीन अॅबिसीनियास केवळ पाशवी शक्तीने जिंकून तो देश इटालियन साम्राज्यांत त्याने सामील केला. प्रस्तुत युद्धांत हिटलरला युरोपमध्ये प्रथम सारखे जय मिळत गेले आणि फ्रान्सलाहि त्याच्यापुढें माघार घ्यावी लागली हें पाहून मुसोलिनीच्या तोंडास पाणी सुटलें आणि जर्मन विजयांत अंशभागी होण्याची संधी साधण्याचें त्याने ठरवलें. मित्रराष्ट्रांचें वैर संपादण्यांत त्याने केलेला जुगारी हिशेब खोटा ठरला आणि उत्तर आफ्रिकेंत झालेल्या युद्धांत इटलीस भयंकर नुकसान सोसावें लागलें. साम्राज्य जाऊन साधें राज्यहि गमावण्याचा त्याचेवर प्रसंग आला तेव्हां त्याचें हिटलरशी स्तु-
बत झालें आणि त्यांत आपली घडगत राहिली नाही असें त्यास दिसून आलें. अशा आणीबाणीच्या प्रसंगी आलेल्या संकटास

तोंड देण्याचें अवसान मुसोलिनीत उरलें नाही. मित्रराष्ट्रां इटलीचा दरवाजा ठोठावूं लागली तेव्हां तो किंकर्तव्यमूढ बनला आणि अधिकारसूत्रें त्याने व्हिक्टर इमॅन्युएलच्या स्वाधीन केली. याप्रमाणें ह्या नकली वीराचें चरित्र संपलें आहे आणि मि. चर्चिल ह्यांनी कॉमन्स सभेत म्हटल्याप्रमाणें मित्रराष्ट्रांस शरण जावयाचें का हिटलरच्या नादीं लागून स्वतःचा संपूर्ण नाश करून घ्यावयाचा हा प्रश्न इटालियन लोकांपुढें दत्त म्हणून उभा राहिला आहे. तो त्यांनी धैर्याने व शहाणपणानें सोडवाव-
याचा आहे.

मुसोलिनीने सत्तात्याग केला, त्याची सरीं कारणें कांहीं काळ-
पर्यंत अज्ञातच रहाणार आहेत. ह्या विषयीचे मित्र राष्ट्रांतले अंदाज तूर्त केवळ तर्क म्हणूनच गणले पाहिजेत. तथापि, नुसता राजीनामा देऊन आपण इटलीवर आणलेल्या आपत्तीच्या जबाब-
दारीमधून मोकळें होऊं अशी मुसोलिनीची कल्पना असेल तर ती सर्वस्वी भ्रममूलक ठरल्यावांचून रहाणार नाही. मि. चर्चिल व प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट ह्यांनी इटालियन जनतेस बजावलें आहे की तिच्या राजकर्त्यांनी हिटलरची बाजू सोडून देऊन मित्रराष्ट्रांस शरण आल्यावांचून त्यांच्या विरुद्ध चाललेलें युद्ध थांबणार नाही. इटलीत स्थापन झालेल्या नव्या मंत्रिमंडळानें फॅसिस्ट पक्षाचें विसर्जन केलें एवढ्यावरून त्याच्या घोरणासंबंधानें मित्र-
राष्ट्रांस विश्वास वाटणें अशक्य होतें. इटलीचें राज्य हें मुसोलिनीच्या नेतृत्वाखाली चाललेलें फॅसिस्ट पक्षाचें राज्य होतें. इटालियन जनतेचें विचाराचें व आचाराचें स्वातंत्र्य त्याने हिरा-
कावून घेतलें होतें. तें इटालियन लोकांस पुन्हा प्राप्त झालें आहे. त्याचा उपयोग त्यांनी मुसोलिनीचें हिटलरच्या दःशयत्वाचें घोरण झुगारून देण्यांत करणें अगत्याचें आहे ही गोष्ट मित्रराष्ट्रांच्या मुत्सद्यांनी स्पष्ट करून सांगितली आहे. जनरल ऐसेन हॉव्हर ह्यांनी मित्रराष्ट्रांच्या बतीने इटालियन जनतेस उद्देशून घोषणा केली तीमध्ये मुसोलिनीस तिने हुसकून लावलें ह्याविषयी समा-
धान व्यक्त केलें, पण तिने ह्यापुढें जाऊन जर्मनीशी असलेला आपला संबंध तोडून टाकला पाहिजे, तरच ती स्वतःस बांचवूं शकेल असे बजावले. मुसोलिनी व फॅसिस्ट पक्षाचे विरुद्ध इटली-
मध्ये निदर्शने लोकांनी केल्याच्या बातम्या प्रसिद्ध झाल्या आहेत. पण हें लोकमत संघटित व प्रभावी होईल तरच मित्र-
राष्ट्रांच्या अटी इटली पुण्या करूं शकेल. नवीन इटालियन मंत्रिमंडळानें फॅसिस्टांचें सर्वत्र उच्चाटन केलें असलें तरी जर्मनीच्या वर्चस्वाच्या झुंजला तोडून टाकण्याची त्याची तयारी दिसली नाही. एवढेच नव्हे तर युद्ध आहे तसेच चालू ठेवण्याचा आपला निश्चय त्याने व्यक्त केला. इटलीविषयीचें हिटलरचें धोरण काय आहे, त्या देशावरची आपली पकड सोड-
ण्यास तो तयार होईल की नाही, का स्वतःच्या बचावासाठी तो त्या देशाचा बडी देणार हें मुसोलिनीच्या सत्तात्यागापुढें उत्पन्न झालेल्या परिस्थितीत समजणें कठिण आहे. फॅसिस्टांची सत्ता नष्ट होणें ही इटलीत घडून आलेली क्रांति आहे यांत संशय नाही, पण प्रस्तुत युद्धांत तेवढ्याने कार्यभाग होऊं शकत नाही. हिटलर व नाझीपक्ष हे पूर्णपणें ठेचडे जातीत तेव्हांच मित्रराष्ट्रांचें उद्दिष्ट सफल होईल असे उद्गार मि. चर्चिल ह्यांनी काढले आहेत ते यथार्थ आहेत.

शेड्यूल्ड बँका व रिझर्व्ह बँक ह्यांसंबंधी ताजे आकडे

शेड्यूल्ड बँकांच्या यादीतून एप्रिल ते जून, १९४३ ह्या तिमा-
हीत सिमला बँकिंग अँड इंडस्ट्रिअल कं. लि. चें नांव काढून टाक-
ण्यांत आलें व हिंदू बँक लि. कलकत्ता, युनायटेड कमर्शियल बँक
लि. कलकत्ता, ट्रेडर्स बँक लि. लाहोर व न्यू बँक ऑफ इंडिया
लि. लाहोर ह्या नव्यांन दाखल करण्यांत आल्या. म्हणजे शेड्यूल्ड
बँकांच्या संख्येंत तिहींची भर पडली. शेड्यूल्ड बँकांसंबंधी आकडे
खाली दिले आहेत:—

शेड्यूल्ड बँकांची संख्या			
	३०-६-४२	३१-३-४३	३०-६-४३
एक्सचेंज बँका	१७	१७	१७
इतर शेड्यूल्ड बँका	४५	४७	५०
शेड्यूल्ड बँकांच्या कचेऱ्या			
	३१-३-४२	३०-९-४२	३१-३-४३
इंपीरिअल बँक	४००	३९२	३९३
पांच प्रमुख बँका	३४३	३४९	३७५
एक्सचेंज बँका	९४	८५	८६
इतर शेड्यूल्ड बँका	६०७	५९७	६५८
	१,४४४	१,४२३	१,५१२

ठेवींच्या प्रमाणांत कर्जे वाढलीं नाहींत

२५ जून १९४३चे एकूण ६३ शेड्यूल्ड बँकांचे आकडे हातीं
आले, त्यांवरून त्यांचें हिंडूस्थानांतील एकूण देणें ५४९३ कोटि
रुपये होतें. त्यांनीं रिझर्व्ह बँकेकडे ७२३ कोटि रुपये ठेवलेले होते,
त्याचे त्यांच्या एकूण देण्यांशीं प्रमाण १३.१९% पडलें. बँकांनीं
दिलेलीं कर्जे व डिस्काँट केलेल्या हुंड्या ह्यांची रक्कम १४६ कोटि
रुपये भरली. म्हणजे त्यांचें एकूण देण्यांशीं प्रमाण २६.५७%
पडलें. १-९-३९ रोजीचे युद्धापूर्वीचे तत्सम आकडे, बँकांचे एकूण
देणें २३७ कोटि रुपये; रिझर्व्ह बँकेकडे ठेवलेली रक्कम ३२ कोटि
रुपये; त्यांचें एकूण देण्याशीं प्रमाण १३.४७%; कर्जे व डिस्काँट
१०६ कोटि रुपये; त्यांचें एकूण देण्यांशीं प्रमाण ४४.४२%, असे
आहेत. शेड्यूल्ड बँकांकडाले ठेवी १-९-१९३९ ते २५-६-४३
ह्या मुदतींत २३७ कोटींच्या ५४९ कोटि रुपये झाल्या तरी
त्यांनीं दिलेल्या कर्जांचा आकडा १०६ कोटींवरून फक्त १४६
कोटींवरच गेला.

चलनी नोटांस तारण

रिझर्व्ह बँकेच्या इश्यू विभागाच्या आकड्यांवरून असें दिसतें,
कीं १-९-१९३९ ते २५-६-१९४३ ह्या मुदतींत प्रचलित चलनी
नोटांची किंमत १७२ कोटि रुपयांवरून ७२३ कोटि रुपयांवर
गेली. चलनी नोटांस तारण असलेल्या सोन्याची व सोन्याच्या
नाण्यांची किंमत ४४ कोटि, ४१ लक्षा रुपये कायमच राहिली,
रुपयांची संख्या ७५ कोटि, ८७ लक्षांची १६ कोटि, १३ लक्षा
झाली व हिंदी कर्ज रोल्यांची- किंमत ३७ कोटि, ३९ लक्षा रुप-
यांची ११९ कोटि, ७१ लक्षा रुपये भरली. मुख्य वाढ झाली ती
ब्रिटिश कर्जरोल्यांनीं दिलेल्या तारणांत होय. हिंदी चलनास
युद्धापूर्वी ५९३ कोटि रुपयांचे ब्रिटिश कर्जरोसे तारण होते,
आतां त्यांचा आकडा ५५४३ कोटि रुपये झाला आहे. सोने व
ब्रिटिश रोसे ह्यांचें एकूण तारणांशीं प्रमाण ४७.८५% पडत होतें,
तें आतां ८१.५१% पडूं लागलें आहे.

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपति चौक.

स्वयंस्थापक

संरक्षण - सुरक्षितता - सेवा

हेंच आमचें ध्येय.

दि औंध म्युच्युअल

लाइफ अशुरन्स सोसायटी लि. पुणे.

महाराष्ट्राची पहिली प्रगतिपर विमा संस्था

मेहनती व उत्साही प्रतिनिधि पाहिजेत.

आतांच लिहः—

मुंबईचे चीफ एजन्ट्स
के. डब्ल्यू. फडके,
फडके गणपतिवाडी, गिरगाव,
बँक रोड, मुंबई ४.

हेड ऑफिस,
'गामनिवास' लक्ष्मी रोड,
पुणे शहर.

NOTICE.

THE BRIHAN MAHARASHTRA SUGAR SYNDICATE,
LIMITED, POONA 2.

Notice is hereby given that an Extra-Ordinary
General Meeting of the Share-holders of the above
Company will be held at Tilak Smarak Mandir,
Poona 2, on Sunday the 29th day of August, 1943,
at 4 P. M. when the subjoined Resolution will be
proposed as a special Resolution.

RESOLUTION.

Resolved that in Article 56 the wording "Not
exceeding Rupees twenty-five (25) lacs" be sub-
stituted in place of the present wording "Not
exceeding Rupees Fifteen (15) lacs."

By Order of the Board of Directors,
C. G. Agashe & Co.,
MANAGING AGENTS.

Dated 28-7-1943.

980, Sadashiv Peth, Commonwealth Building,
POONA 2.

N. B. :—Article 56 reads as follows.

"Subject to Article 131 hereof the Directors
may raise or secure the payment or repayment of
such sum or sums Not Exceeding Rupees Fifteen
(15) lacs, in such manner and upon such terms and
conditions in all respects as they think fit, and, in
particular, by the issue of debentures or debenture
stock of the Company charged upon all or any
part of the property of the Company, (both
present and future) including its uncalled Capital
for the time being."

स्फुट सूचना

मुंबई प्रांताचे धान्याचे उत्पादन

मुंबई प्रांतातील धान्याचे उत्पादन त्यांतील रहिवाशांच्या गरजेच्या मानाने अपुरे पडते ही गोष्ट आतां सुप्रसिद्ध आहे. अपुऱ्या पुरवठ्याच्या प्रांतांस फार्जील पुरवठ्याच्या प्रांतांनी योग्य प्रमाणांत धान्य पुरवठे पाहिजे आणि या वाटणीची व्यवस्था होण्याची जबाबदारी मध्यवर्ती सरकारची आहे असे लोकमत आहे त्याचे स्वारस्य सहज धान्यांत येण्याजोगे आहे. मुंबई प्रांताचा धान्याचा तुटवडा केवढा आहे याची कल्पना येण्यास त्यांतील उत्पादनाचे ताजे आकडे आवश्यक आहेत, पण ते अजून तपशीलवार अधिकारी रीत्या उपलब्ध नाहीत. १९४१-४२ सालचे पक्के आकडे प्रसिद्ध झाले आहेत त्यावरून सदाहू वर्ष उत्पादनाचे दृष्टीने विशेष अनुकूल परिस्थितीचे नव्हते असे स्पष्ट दिसते. त्या सालातील धान्याची पिके विशेष चांगली आली असती तर १९४२-४३ सालच्या महागाईवर त्यांचा थोडातरी अनुकूल परिणाम झाला असता असे म्हणता येईल. १९४१-४२ मध्ये धान्याच्या पिकांचे क्षेत्र पूर्वीच्या वर्षापेक्षा १-३ टक्क्यांनी कमी झाले पण उत्पादनांत १३३ टक्क्यांची घट झाली. त्या कारणाने सर्वद प्रांतभर अन्नसामुग्रीच्या पुरवठ्याची टंचाई भासली असल्यास नवल नाही. १९४०-४१ मध्ये पिकांचे एकूण क्षेत्र २ कोटी, २ लक्ष एकर होते आणि त्यांतले उत्पादन ३९ लक्ष, ०७५ हजार टन भरले. १९४१-४२ मध्ये तत्सम आकडे अनुक्रमाने १ कोटी ९९ लक्ष एकर आणि ३४ लक्ष, ३७ हजार टन असे होते. ह्या संबंधांतले तुलनात्मक आकडे खाली दिले आहेत.

	१९४०-४१		१९४१-४२	
	क्षेत्र (लक्ष एकर)	उत्पादन (लक्ष टन)	क्षेत्र (लक्ष एकर)	उत्पादन (लक्ष टन)
गुजरात	२५.३	६.९	२३.८	५.२
उत्तर मध्यभाग	३८.२	७.८	३७.६	७.१
दक्षिण "	७५.४	११.०	७५.८	९.५
कर्नाटक	४७.२	७.५	४६.७	७.८
कोकण	१६.१	६.२	१५.६	४.८
एकूण	२०२.२	३९.७	१९९.६	३४.३

रिझर्व्ह बँकेच्या भागांची वाटणी

रिझर्व्ह बँकेचे भांडवल प्रारंभी संबद्ध हिंदुस्थानांत व्यवस्थित रीतीने वाटण्यांत आले होते, तरी पुढे बँकेचे भाग मुंबई विभागांत एकत्रित होऊ लागले व भागीदारांची संख्या कमी होऊ लागली. ही प्रवृत्ति थांबविण्यासाठी रिझर्व्ह बँकेच्या कायद्यांत दुरुस्ती करण्यांत येऊन, २६ मार्च १९४० नंतर कोणालाहि २०० पेक्षा अधिक भाग घेता येऊ नयेत, असा नियम करण्यांत आला. तथापि, त्या नियमाचा विशेष उपयोग झालेला नाही हे खालील तक्त्यात दर्शवितो. बँकेच्या स्थापनेचे वेळी तिच्या भागीदारांची संख्या ९२,०४७ होती, ती आतां ४९,४०२ झाली आहे. ३० जून, १९४२ अखेरच्या वर्षांत भागीदारांची संख्या ५३,४६८ ची ५१,१७१ झाली व गेल्या बारा महिन्यांत ती आणखी १,७६९ ने घटली.

भागीदारांची संख्या

विभाग	१ एप्रिल, १९३५	३० जून, १९४३
मुंबई	२८,०००	१८,०१२
कलकत्ता	२३,८९०	११,२९९
दिल्ली	२३,०००	११,९०१
मद्रास	१४,०००	७,४७१
रंगून	३,१५७	७१९

एकूण ९२,०४७ ४९,४०२

बँकेचे भाग कांही व्यक्तींच्या हाती केंद्रित होऊ नयेत, अशी मूळ कल्पना होती, ती प्रत्यक्ष व्यवहारांत यशस्वी होण्यास अवघड पडत आहे. भागीदारांची संख्या त्यांच्या मूळ संख्येच्या ५४% वर आली आहे. भागांच्या प्रांतवार वाटणीकडे पहाता, असे दिसते की सर्वत्र विभागांतील सभासदांची संख्या कमी झाली असली, तरा इतर विभागांचे मानाने मुंबईच्या वाट्यास ज्यास्त सभासद आहेत. स्थापनेचे वेळी एकूण सभासदांच्या ३०% सभासद मुंबई विभागाचे होते; आतां हे प्रमाण ३६% चे वर गेले आहे. मुंबई-प्रमाणे दिल्ली विभागहि आतां भाग आकर्षू लागला आहे. खालील तक्त्यांत ही प्रवृत्ति निदर्शनास येईल—

विभाग	भागांची विभागवार वाटणी		
	१ एप्रिल, १९३५	३० जून, १९४२	३० जून, १९४३
मुंबई	१,४०,०००	२,१८,६४९	२,२५,०२२
कलकत्ता	१,४५,०००	१,१९,९४१	१,१९,२४३
दिल्ली	१,१५,०००	८५,७६२	८७,१६३
मद्रास	७०,०००	५८,८१०	५८,०९६
रंगून	३०,०००	१६,८३८	१०,४७६
एकूण	५,००,०००	५,००,०००	५,००,०००

महागाईची चिकित्सा

हिंदुस्थानांतील महागाईची कारणे, तिचा वाढत्या चलनाशी असलेला निकट संबंध, लोकांच्या बचतीचे महत्त्व, बाजारभावांच्या नियंत्रणाची आवश्यकता, मध्यवर्ती सरकारच्या सापत्तिक धोरणांत योग्य बदल होण्याची जरूरी इत्यादि विषयांचे विवेचन "अर्थ" मध्ये वारंवार करण्यांत आले आहे व येईल. ह्याच प्रश्नांची संगतवार व सुलभ अशी मांडणी श्री. श्री.रा.पोतनीस ह्यांनी आपल्या नुकत्याच प्रसिद्ध झालेल्या पुस्तकांत* केली आहे ती स्वागतार्ह व अभिनंदनीय आहे. प्रमुख हिंदी अर्थशास्त्रज्ञांनी महागाईच्या आपत्तीचे मूळ शोधून काढून तिच्यावर उपाययोजना सरकारास सुचविली आहे, त्यांच्याच विचारसरणीचा अवलंब श्री. पोतनीस ह्यांनी केला आहे आणि ते यथोचितच आहे. चलनाचे कार्य व त्याचा बाजारभावाशी असणारा संबंध, हिंदी चलनपद्धतीचे स्वरूप आणि युद्धपरिस्थितीतली ह्या देशांतली चलन व्यवस्था, युद्धसर्च व तो भागवण्याचे मार्ग, ह्यांविषयीची माहिती सोप्या रीतीने देऊन लेखकाने हिंदुस्थानांत स्थायपदार्थ व कापड ह्यांची महागाई का व कशी झाली आहे, ह्याचे सविस्तर विवेचन केले आहे. भावनियंत्रण व शिधापद्धती ह्यांचे विषयी उपायांची छाननी करून असे महागाईवर लेखकाने कांही तोडगे सुचविले आहेत. चलनाचा विस्तार हे महागाईचे कारण नाही असे म्हणणाऱ्या बिल्ड शेटर्जींच्यासारख्या प्रतिपादकांच्या युक्तिवादाचा योग्य समाचार घेऊन त्याने स्वतःची विचारसरणी तात्विक व व्यावहारिक पद्धतीने पुढे मांडली आहे, ती हिंदी अर्थशास्त्रज्ञांच्या भूमिकेस सर्वस्वी धरून आहे. श्री. पोतनीस ह्यांचे पुस्तक ह्या रीतीने वाचनीय व मननीय झाले आहे.

* "महागाई कां?" - लेखक : श्री. श्री.रा. पोतनीस, एम.ए., एल्.एल्.बी. प्रकाशक : श्री. गो. बा. कुलकर्णी, महाराष्ट्र संघमंडळ, कलकत्ता, पृष्ठसंख्या ८०, किंमत १४ रु.

भूमध्य समुद्र व त्याच्या किनाऱ्यालगतचे देश

ऐतिहासिक व सांस्कृतिक महत्त्व

भूमध्य समुद्राभोवतालच्या सर्व १९ देशांची आज रणभूमि झालेली आहे. विस्तार आणि ऐतिहासिक व आजचे महत्त्व ह्या दृष्टीने भूमध्य समुद्राच्या तोडीचा एकही समुद्र नाही. ह्या समुद्राने १० लक्ष चौरस मैल क्षेत्र व्यापले आहे व त्याची लांबी २,८०० मैल म्हणजे न्यूयॉर्क ते इंग्लंड इतकी आहे. पश्चिमेकडून जिब्राल्टरच्या मार्गे ह्या समुद्रांत प्रवेश होतो, तेथून सुएझचा कालवा २,२०० मैल आहे. ह्या समुद्रास लागून उत्तरेस स्पेन, फ्रान्स, मोनॅको, इटली, युगोस्लाव्हिया, अल्बेनिया, ग्रीस, तुर्कस्तान हे देश आहेत. दादनेलिसची सामुद्रधुनी, मार्मरा समुद्र आणि बॉस्फोरस ह्यांतून जाऊन काळा समुद्र हे भूमध्य समुद्राचे शेपूट समजल्यास, बल्गेरिया, रमानिया, बेसारेविया, युक्राइन, कायमिया, जॉर्जिया, तुर्कस्तानचा उत्तर किनारा ही त्यास लागलेली आढळतील. तुर्कस्तानच्या दक्षिणेकडून पुनः मोजू लागल्यास सिरिया, पॅलेस्टाइन, इजिप्त हे देश येतात व पश्चिमेकडे वळले म्हणजे लिबिया, ट्युनिशिया, अल्जेरिया, आणि फ्रेंच व स्पॅनिश मोरोक्को हे देश लागतात. जेरुसलेम येथील ख्रिस्ताचे अंत्यस्थान ७० कोटि ख्रिस्त्यांना पूज्य स्थान वाटते; जेथून महंमदाने स्वर्गारोहण केले ते जेरुसलेम येथील स्थान ११ कोटि मुसलमानांना पूज्य आहे. पॅलेस्टाइन ही ११ कोटि ज्यू लोकांची पवित्र भूमि आहे. ४८ कोटि रोमन कॅथॉलिक लोकांचे धार्मिक सत्ताकेंद्र रोममधील व्हॅटिकन हे आहे. ही सर्व पवित्र स्थळे भूमध्य समुद्राभोवतालच्या प्रदेशांत आहेत. सत्तेसाठी मोठमोठे बावशहा, राजे व सुलतान येथे झगडलेले आहेत. मोठमोठ्या साम्राज्यांचे मूळ ह्याच प्रदेशांत आहे.

भूमध्य समुद्राशी ज्याचे हितसंबंध विशेषत्वाने निगदित झालेले आहेत, अशी तीन प्रमुख राष्ट्रे म्हणजे ग्रेटब्रिटन फ्रान्स व इटली ही होत. जिब्राल्टर व सुएझचा कालवा ही ब्रिटिशांच्या ताब्यांत असल्यामुळे त्यास जागतिक व्यापारांत प्रभुत्व प्राप्त झाले. इटली, सिसिली व सार्डिनिया ह्यांचे टोक भूमध्य समुद्रांत स्वालपर्यंत आलेले असल्यामुळे इटली हा भूमध्यसमुद्रांत प्रामुख्याने विसतो. भूमध्य समुद्र आणि काळा समुद्र ह्यांस जोडणारी दादनेलिसची सामुद्रधुनी हा राशियाच्या काळ्या समुद्रावरील बंदरांतून बोटी बाहेर पडण्याचा एकमेव मार्ग आहे व त्याच्या विशिष्ट भौगोलिक स्थानामुळे तो आंतरराष्ट्रीय वादाचा विषय झालेला आहे. त्यांच्या दोन्ही बाजूंवर तुर्कस्तानाचे प्रभुत्व आहे, व ही सामुद्रधुनी त्यांतून कोणी युद्धनौका नेऊं लागल्यास बंद करण्याचा त्याला अधिकार आहे. परंतु तसे करण्याचे तुर्कस्तानला सामर्थ्य आहे काय ? फ्रान्सने अल्जेरिया, ट्युनिशिया आणि मोरोक्को हे उत्तर आफ्रिकेतील देश जिंकले, तेथे कित्येक युरोपियनांनी जाऊन वस्ती केली आहे. मार्सेइ हे फ्रेंच बंदर सुप्रसिद्धच आहे. भूमध्य समुद्रातील लष्करी दृष्ट्या महत्त्वाच्या वेगवेगळ्या बेटांवर आज वेगवेगळ्या सहा देशांचा ताबा आहे. माल्टा व सायप्रस ह्यांवर ब्रिटिशांचे प्रभुत्व आहे; क्रोसिका बेट फ्रेंचांच्या ताब्यांत आहे; बेलेरिक्सवर स्पेनची सत्ता आहे. सार्डिनिया व होइस ही इटलीच्या हाती आहेत व पॅलेरिया आणि सिसिली ही त्याने नुकतीच गमावली आहेत; ग्रीसचे क्रीट बेट जर्मनांनी घेतलेले आहे व तुर्कस्थानचे ताब्यांत दादनेलिसच्या मुस्जाजवळील महत्त्वाची बेटे आहेत.

भूमध्य समुद्राभोवतालच्या देशांचे ऐतिहासिक व सांस्कृतिक वर्णन नॅशनल जिऑग्राफिक मासिकांत आठे आहे. त्यांत बरील माहिती देऊन नंतर तेथील प्रमुख देशांची सांस्कृतिक छाप इतर देशांवर कशी पडली ते वर्णिले आहे. भूमध्य समुद्राच्या भोवतालच्या प्रदेशांतील संस्कृतीच्या वाढीचा सर्वद जगाच्या ज्ञानावर व संस्कृतीवर फार मोठा परिणाम झालेला आहे. शास्त्रीय चिकित्सक बुद्धीचा उगम येथूनच झालेला आहे. गणित, वैद्यक, राजकारणशास्त्र, इतिहास, व्याकरण, भूगोल, प्राणिशास्त्र, तत्त्वज्ञान, मानसशास्त्र, इत्यादि शास्त्रांचे अंकुर ग्रीसमध्येच प्रथम फुटले. ग्रीक शिल्पकलेचे प्रभुत्व अद्यापि कायम आहे. युरोप व अमेरिका येथील सार्वजनिक इमारती अजूनहि ग्रीक घर्तीवरच बांधल्या जातात. कॉलेजांतून ग्रीक नाटक अद्याप करण्यांत येतात. ग्रीक शब्दांनी इंग्रजी भाषा भरलेली आहे. ऑलिंपिक सामन्यांचा उगम ग्रीसमधलाच आहे. युद्धिडच्या भूमितीची माहिती प्रत्येक विद्यार्थ्यास आहे. रोमने ग्रीसचे पुष्कळ बाबतींत अनुकरण केले असले तरी रोमनेहि जगास पुष्कळ शिकवले आहे. इस्पितळांची आजची रचना जुन्या रोमन घर्तीचीच आहे इटालियन, स्पॅनिश, पोर्तुगीज व फ्रेंच ह्या राष्ट्रांच्या भाषेचा उगम रोमनमध्ये आहे. काव्य, नाटक, वक्त्रत्व, कायदे, ह्यांवर रोमचा छाप उठलेला आहे. नव्या हमरस्त्यांची आसणी रोमन घर्तीवरच केलेली आहे. अंतर दर्शविणारे मैलाचे दगड व कमानाचे पूल. ह्या सर्व रोमन कल्पना आहेत. आज भूमध्य समुद्राच्या युद्धांत अमेरिका जातीने भाग घेत आहे, कारण तेथे चालू असलेल्या लढ्याचा अमेरिकेच्या भवितव्यावर फार मोठा परिणाम होणार आहे.

इंग्लंडमध्ये बाजारभावांचे स्थैर्य

हिंदुस्थानाचा मोठा आकार व प्रचंड लोकसंख्या आणि प्रांतिक व संस्थानी राज्यकारभाराची विविधता ह्या गोष्टी हा देश व इंग्लंड ह्यांमधील आर्थिक परिस्थिति व धोरण यांची तुलना करतांना लक्षांत ठेवणे आवश्यक आहे. तथापि जीवनास आवश्यक असलेल्या जिनसांच्या किंमतीचे नियंत्रण करून त्या स्थिर ठेवण्यांत ब्रिटिश सरकारने यश संपादले आहे त्याचे ध्येय हिंदुस्थान सरकारने स्वतः पुढे ठेवून त्याप्रमाणे आपले धोरण आखणे अगत्याचे आहे. जरूरीच्या जिनसांच्या किंमती चढू न देण्यासाठी दूध, रोट्या इत्यादि पदार्थांच्या व्यवहारांचे नियंत्रण ब्रिटिश सरकारने केले आहे आणि त्याप्रीत्यर्थ ते आपल्या तिजोरीतून खर्च करीत आहे. ह्या धोरणासंबंधाने समाधान व्यक्त करून कॉमन्स सभेत एका सभासदाने किंमतीच्या नियंत्रणाची ही व्यवस्था, जरूरीच्या नाहींत पण उपयुक्त आहेत अशा जिनसांचे बाबतीतहि अमलांत आणावी अशी सूचना ब्रिटिश फडनवीसांस केली. ब्रिटिश सरकारने बाजारभाव नियंत्रणाची योजना अन्नसामग्रीस मुख्यत्वेकरून मर्यादित केली आणि पुढे तीमध्ये कापडाचा अंतर्भाव केला आहे. ह्या कारणाने रहाणीच्या मानाचे प्रमाण इंग्लंडमध्ये स्थिर राहिले आहे. दारू, तंबाखू इत्यादि सारख्या चैनीच्या वस्तू नियंत्रणाच्या कक्षेच्या बाहेर ठेवण्याचे ब्रिटिश सरकारने धोरण योग्य आहे. असल्या चैनीच्या जिनसांवर जबर कर बसविण्यांत आले आहेत. त्यामुळेहि त्यांच्या किंमती चढल्या आहेत. जरूरीच्या जिनसांच्या किंमती चढू न देण्याच्या धोरणास ह्यायोगाने मदतच होत आहे हे येथे ध्यानांत ठेवले पाहिजे.

इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ बँकर्सची परीक्षा १९४३

प्रॅक्टिस अँड लॉ ऑफ बँकिंग

केस इन नीड, नॉट निगोशिअबल क्रॉसिंग, व डोमिसाइल्ड बिल, याविषयी थोडक्यांत माहिती या.

केस इन नीड:—कित्येक वेळा, ज्या इसमावर एकाही हुंडी काढली असेल त्या इसमाचे नांवाशिवाय आणखी एका इसमाचे नांव त्या हुंडीत, हुंडी काढणाराने लिहिलेले असते. त्या इसमासच 'केस इन नीड' असे म्हणतात. ज्या इसमावर मूळ ती हुंडी काढली असेल त्याने ती सत्कारली नाही अगर तिचे पैसे दिले नाहीत तर हा दुसरा इसम ती हुंडी सत्कारतो व तिचे पैसे देतो. आपण काढलेली हुंडी खात्रीलायक स्वीकारली जावी अशासाठी ही सोय केलेली असते. परदेशांत पाठवावयाच्या हुंड्या अशा तऱ्हेने पाठवण्याचा जास्त प्रघात आहे.

नॉट निगोशिअबल क्रॉसिंग:—एकाद्या चेकवर नेहमीप्रमाणे मजकूर असून त्यावर क्रॉस केलेला असेल व त्यामध्ये 'नॉट निगोशिअबल' अशी अक्षरे लिहिली असतील तर त्यास 'नॉट निगोशिअबल' क्रॉसिंग असे म्हणतात. अशा रितीने क्रॉस केलेला चेक इतर चेकप्रमाणे दुसऱ्याचे नांव 'बिची' करता येत नाही असे मात्र नाही. पण अशा तऱ्हेचा चेक स्वीकारणारास हा चेक म्हणजे 'तुम्हांस हा चेक देणाराविषयी सावध रहा' असा इशाराच होय. कारण हा चेक देणाराकडे जर त्या चेकची कायदेशीर मालकी नसेल तर आपणांसही पर्यायाने त्या चेकची कायदेशीर मालकी प्राप्त होणार नाही. अशा तऱ्हेचा चेक प्रत्येकाने आपल्या जबाबदारीवर स्वीकारावयाचा असतो.

डोमिसाइल्ड बिल्स:—

बिल ऑफ एक्स्चेंज देखाड केल्यावर ते स्वीकारतेवेळी ते बिल स्वीकारणाराने त्या बिलाचे पैसे आपण अमुक ठिकाणी देऊ असे सांगून तशा प्रकारचा शेरा त्याने बिल स्वीकारते वेळी बिलावर लिहिला व ते बिल स्वीकारले तर त्या बिलास डोमिसाइल्ड बिल असे म्हणतात. अशा तऱ्हेने स्वीकारलेले बिल सशर्त स्वीकारले असल्यामुळे ती अट मान्य करणे अगर न करणे हे ते बिल देखाड करणाराच्या मजीवर अवलंबून राहिल. जर अशा प्रकारची अट त्यास अमान्य असेल तर त्याने ते बिल नाकारून परत आले असे समजण्यास हरकत नाही.

एच. व्ही. सहस्रबुद्धे

सांगली बँक लि. सांगली

वरील बँकेस ३१-१२ ४२ अखेरच्या वर्षांत ३५,८९८ रुपये निवळ नफा झाला. २७ जून रोजी बँकेची साधारण सभा झाली, तीमध्ये ७% डिव्हिडंड व १% बोनस अशी डिव्हिडंड वाटणी मंजूर झाली. बँकेचे वसूल भांडवल २ लक्ष रुपये असून जनरल व इतर रिझर्व्ह १ लक्ष, ६३ हजार रुपयांचे आहेत. ठेवीचा आकडा ३२ लक्ष रुपयांवर आहे. बँकेने ९ लक्ष रुपये रोख इतर बँकांत ठेवून १० ३/४ लक्ष रुपये रोखे व शेअर्स ह्यांत गुंतवले आहेत आणि सुमारे २० लक्ष रुपयांची कर्जे दिली आहेत. बँकेची इमारत व स्यावर इस्टेट पसारा वजा करून ५४ ३/४ हजारीची आहे. रावसाहेब एच. बी. कुलकर्णी, बी. ए. हे चेअरमन असून श्री. पी. एस. मोकाशी बी. ए. हे मॅनेजर आहेत.

मुंबई इलाख्यांतील सहकारी चक्रवर्तीच्या केंद्रस्थानी असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉविन्शियल्' को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी-सर विठ्ठलदास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग
९, बेक हाउस लेन, कोट मुंबई.

शाखा

१ वारामती (जि. पुणे)	१८ अकलूज (जि. सोलापूर)
२ सातारा (" सातारा)	१९ विरमगांव (" अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर (" ")	२० धुळे (" प. तामशा)
४ कऱ्हाड (" ")	२१ दोंडाईचे (" ")
५ तासगांव (" ")	२२ शिरपूर (" ")
६ किलोस्करवाडी (" ")	२३ शहादे (" ")
७ शिराळे (" ")	२४ नंदुरबार (" ")
८ कोरेगांव (" ")	२५ साकी (" ")
९ वाई (" ")	२६ शिंदखेडे (" ")
१० अहमदनगर (" अहमदनगर)	२७ तळोदे (" ")
११ शेवगाव (" ")	२८ मालेगाव (" नाशिक)
१२ कोपरगाव (" ")	२९ सटाणा (" ")
१३ बेलापूर (" ")	३० कऱ्हाण (" ")
१४ राहुरी (" ")	३१ लासलगाव (" ")
१५ भिवंदी (" ठाणे)	३२ नांदगाव (" ")
१६ पालघर (" ")	३३ दोहद (" पंचमहाल)
१७ कल्याण (" ")	३४ कालोल (" ")

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेव्हिंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्पन्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अथवा शाखा-कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

(Estd. in 1935)

The Co-operators' Book Depot

9, BAKEHOUSE LANE,
FORT, BOMBAY.

Books on :—

Economics and Sociology ; Co-operation and Rural Development ; Banking and Finance ; Accountancy and Auditing ; Commerce and Industries etc.

Books on all other subjects are also readily supplied.

Agents for the Publications of :

1. The Govt. of India, 2 Govt. of Bombay,
- 3 Reserve Bank of India and 4 Times of India.

Studies in Agricultural Economics—Study No. 1

THE FARMER HIS WELFARE & WEALTH

BY

DR. M. G. BHAGAT, M. A., Ph. D.

WITH A FOREWORD BY

DEWAN BAHADUR

SIB T. VIJAYARAGHAVACHARYA,

K. B. E.

Price Rs. 10 nett

Personally I can honestly call this book a fascinating study. It is so true a picture of the country-side. I congratulate the author on the result.

T. Vijayaraghavacharya.

Published by

THE CO-OPERATORS' BOOK DEPOT
Sir Vithaldas Thakersey Memorial Building
9 Bakehouse Lane, Fort, Bombay.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि.

(Approved Re-traders and Approved Contractors)

२६ लॅमिंग्टन नॉर्थ, मुंबई ११.

अध्यक्ष:—श्री. ग. स. मराठे, अकचुअरी.

महाराष्ट्रांतील खराचा प्रमुख कारखाने

★ गिरणीचे रोलर्स

★ खरी हातमोजे

★ छापखान्यांचे रोलर्स

★ रीमोल्ड टायर्स

★ खरी वॉशर्स

★ सॉलिड व्हील्स

व इतर खरी माल तयार होतो.

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर.